

Marian Noga

ROZWÓJ MAKROEKONOMII A GLOBALIZACJA

I

Różne nurty współczesnej makroekonomii starają się jak najlepiej opisać rozwój współczesnej gospodarki, najczęściej za pomocą zbudowanych specjalnie dla tego opisu modeli makroekonomicznych. W łonie makroekonomii rywalizują z sobą różne szkoły teoretyczne. Obok ortodoksyjnej szkoły keynesowskiej i ortodoksyjnej szkoły monetarnej funkcjonują:

- nowa szkoła klasyczna, obejmująca nową makroekonomię klasyczną (hipoteza racjonalnych oczekiwań, ciągłość opróżniania się rynków, hipoteza łącznej podaży),
- szkoła realnego cyklu koniunkturalnego,
- nowa ekonomia keynesowska,
- szkoła austriacka,
- szkoła postkeynesowska.

Te wszystkie nurty współczesnej makroekonomii starają się opisać gospodarkę narodową i gospodarkę światową oraz skonstruować koncepcję zastosowania takiego instrumentarium polityki makroekonomicznej, które będzie stwarzać możliwości podnoszenia dobrobytu ekonomicznego i społecznego.

Głównym celem badań makroekonomicznych jest rozwijanie możliwości pełnego zrozumienia, jak funkcjonuje gospodarka i jakich reakcji można się spodziewać z jej strony w odpowiedzi na konkretne środki polityki gospodarczej oraz rozmaite wstrząsy popytowe i podażowe, które mogą powodować jej destabilizację. Teoria makroekonomiczna, będąca pewnym zbiorem poglądów na sposób funkcjonowania gospodarki, zwykle przyjmuje postać pewnej konstrukcji logicznej, czyli modelu, który jest podstawą kształtowania i realizacji określonej polityki gospodarczej. Jednakże ekonomiści różnie zapatrują się na to, jak wygląda „poprawny” model gospodarki, na skutek czego nie ma między nimi zgody co do roli i sposobu prowadzenia polityki makroekonomicznej (por. [Snowdon, Vane, Wynarczyk 1998, s. 11]). Ponadto makroekonomia nie może rozwijać się bez

fundamentu, jakim jest mikroekonomia, co powoduje usilne poszukiwania mikro-ekonomicznych podstaw makroekonomii.

Można mnożyć różnice pojawiające się w łonie makroekonomii, wydaje się jednak, że należy przede wszystkim poszukiwać tego, co łączy wszystkie nurty współczesnej ekonomii, gdzie wyraźnie tworzy się *main stream* (główny nurt) współczesnej ekonomii. Tym, co łączy współczesne nurty makroekonomii, jest realizacja zasadniczych celów gospodarowania, które można by ująć następująco:

- 1) działanie na rzecz zbliżenia produktu realnego do potencjalnego maksymalnego poziomu PKB,
- 2) osiągnięcie stanu pełnego zatrudnienia (choć termin ten jest różnie interpretowany przez różne szkoły teoretyczne),
- 3) stabilizacja ogólnego poziomu cen przy zapewnieniu harmonijnego, samopodtrzymującego się, zrównoważonego rozwoju gospodarczego, zapewniającego symbiozę gospodarki z biosferą.

Jak w tej sytuacji powinna rozwijać się makroekonomia, gdy na jej wewnętrzne dyskusje i różnice poglądów nałożymy dynamicznie rozwijające się procesy globalizacji? Myślę, że aby odpowiedzieć na to pytanie, musimy najpierw przeanalizować samo zjawisko globalizacji, a potem próbować postawić diagnozę, czy makroekonomia wymaga zmiany paradygmatu w związku z pojawieniem się globalizacji.

II

W literaturze przedmiotu nie ma jednomyślnych poglądów na globalizację, która, jak powszechnie wiadomo, jest zjawiskiem nie tylko gospodarczym, ale i politycznym, technicznym i kulturowym. Kontrowersje również budzi zagadnienie, czy globalizacja jest zjawiskiem nowym, czy stanowi pewne *continuum* rozwijających się w poprzednich wiekach pierwiastków globalizacji.

Nie ulega wątpliwości, że rozprzestrzeniające się w przeszłości takie prądy myślowe, jak renesans, oświecenie, reformacja, kontrreformacja, czy wcześniej chrześcijaństwo noszą znamiona globalizacji. Jak więc dzisiaj definiuje się globalizację? K. Górka twierdzi, że globalizacja jest symbolem przechodzenia z przemysłowej do informatycznej fazy rozwoju cywilizacyjnego, czyli gospodarki opartej na wiedzy. Znaczy to, że globalizacja jest zarówno przyczyną, jak i skutkiem dziejącej się rewolucji informatycznej [Górka 2001, s. 26]. A. Kryński z kolei twierdzi, że: „Globalizacja oznacza sytuację, w której różne podmioty ekonomiczne, produktywne, społeczne, kulturalne mogą wchodzić w interakcję, w komunikację w wymiarze światowym i stawać się – dzięki upowszechnieniu wiedzy, techniki i informacji – nawzajem ze sobą powiązanymi uczestnikami szerszego systemu” [Kryński 2004, s. 88].

Natomiast A. Zorska definiuje globalizację jako proces postępujący stopniowo, który integruje coraz większą liczbę gospodarek ponad ich granicami. Dzięki rozszerzeniu oraz intensyfikowaniu wzajemnych powiązań inwestycyjnych, produkcyjnych i kooperacyjnych powstaje światowy system ekonomiczny o dużej współzależności i znaczących reperkusjach działań realizowanych nawet w odległych krajach [Zorska 1998]. Mamy więc całą gamę określeń globalizacji. Wszystkie prezentowane definicje globalizacji, mimo iż akcentują różne jej aspekty, bardzo precyzyjnie określają to niezwykle różnorodne zjawisko, jakim jest globalizacja.

Nie sposób nie zauważyć także, że dzisiejsze procesy globalizacji charakteryzują się ogromnymi sprzecznościami. Nie rozwijają się one liniowo i bez przeszkód. Jeśli dobrze im się przyjrzeć, to tempo tych różnorodnych procesów jest zróżnicowane – szybciej rozwijają się procesy finansowo-spekulacyjne i przepływy kapitałowe, wolniej zaś procesy wymiany kulturalnej. Rodzi się tutaj swoista asymetria w tym integrującym się świecie, bowiem dla jednych globalizacja staje się szansą, a dla innych zagrożeniem (por. [Kryński 2004, s. 88]).

Również przewidywania dotyczące dalszego przebiegu globalizacji są rozbieżne. Według niektórych ekspertów zasadnicza tendencja będzie trwała: świat będzie zmierzał w kierunku gospodarczego ujednolicenia warunków wytwarzania i wymiany, a w konsekwencji także warunków życia, wedle innych globalizacja utrwali i pogłębi już zarysowane podziały między bogatą Północą a biednym Południem na świecie.

Co w związku z tymi faktami powinny zrobić państwa narodowe i w jaki sposób powinny kształtować swoją politykę gospodarczą?

III

Amerykański ekonomista badający skutki globalizacji Lester C. Thurow napisał: „Globalna gospodarka stwarza fundamentalny rozziw między narodowymi instytucjami politycznymi i ich polityką kontroli wydarzeń gospodarczych a międzynarodowymi siłami gospodarczymi, które muszą być kontrolowane. Zamiast świata, w którym narodowa polityka kieruje siłami ekonomicznymi, globalna gospodarka tworzy świat, w którym ponadnarodowe siły geoeconomiczne dyktują narodową politykę gospodarczą. Wraz z postępującą internacjonalizacją, rządy narodowe tracą wiele ze swoich tradycyjnych środków ekonomicznych kontroli” [Thurow 1999, s. 171]. Opinia ta jednoznacznie wskazuje, że makroekonomia powinna prowadzić badania dotyczące zachowania się państwa narodowego wobec wyzwań procesów globalizacji gospodarki. Praktyka gospodarcza oczekuje od teorii makroekonomicznej wskazań, jak rozwiązywać podstawowe problemy gospodarek narodowych i gospodarki światowej. Ekonomia, w tym i makroekonomia.

nie może być nauką ezoteryczną, tzn. uprawianą w dyskusjach na uniwersytetach, w klubach i na międzynarodowych konferencjach, gdyż, jak twierdził L. Von Mises, ekonomia jest „filozofią ludzkiego życia i ludzkiej aktywności. odnosi się ona do wszystkiego i do każdego” (por. [Noga 1997]).

W literaturze przedmiotu problemy globalizacji gospodarki bardzo często analizuje się przede wszystkim w aspekcie mikroekonomicznym, np. poprzez analizę funkcjonowania i rozwoju korporacji ponadnarodowych bądź bezpośrednich inwestycji zagranicznych, szczególnie typu *green field*. Tego typu badania są niezwykle istotne dla badań makroekonomicznych, gdyż stanowią fundament mikroekonomiczny rozwoju makroekonomii.

We współczesnej makroekonomii podjęto już próby analizy dotyczące zależności między procesami globalizacyjnymi a rozwojem gospodarki narodowej. Z jednej strony jest to badanie skuteczności polityki fiskalnej i monetarnej w warunkach gospodarki otwartej za pomocą modelu IS–LM, z drugiej zaś strony konstruuje się teorię gospodarki opartej na wiedzy (GOW) i teorię społeczeństwa informacyjnego. Moim zdaniem, zarówno teoria gospodarki opartej na wiedzy, jak i teoria społeczeństwa informacyjnego znajdują się w fazie *in statu nascendi*: wyniki badań tych teorii dopiero się pojawiają i trzeba je będzie operacjonalizować, aby można je było zastosować w konkretnej polityce makroekonomicznej państwa.

Pierwsze próby operacjonalizacji efektów badań teoretycznych w tym zakresie możemy obserwować zarówno w skali międzynarodowej, jak i w gospodarkach narodowych. W skali międzynarodowej jest to działalność różnego rodzaju instytucji międzynarodowych, z jednej strony w sposób istotny wpływająca na rozwój gospodarki światowej oraz poszczególnych gospodarek narodowych z drugiej. Natomiast w skali jednej gospodarki narodowej jest to określenie strategicznych celów rozwojowych danego kraju, priorytetów rozwojowych, kształtowania dobrobytu społecznego według koncepcji *quality of life* itp.

Literatura

- Górka K., *Wpływ procesów globalizacji na integrację gospodarczą*, „Pomosty” 2001 nr 3 (6).
- Kryński A., *Europa w procesach globalizacji gospodarczej – szanse i zagrożenia*, [w:] *Transformacja – Integracja – Globalizacja. W poszukiwaniu modelu rozwoju gospodarczego Polski*, Wydawnictwo AE Kraków i Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie, Kraków–Tarnów 2004.
- Noga M., *Wpływ myśli Keynesa na politykę gospodarczą*, [w:] *Współzależności między wiedzą ekonomiczną a funkcjonowaniem gospodarki w skalach mikro i makro*, red. naukowy S. Forlicz, Wydawnictwo AE, Wrocław 1997.
- Snowdon B., Vane H., Wynarczyk P., *Współczesne nurty teorii makroekonomii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998.
- Thurow L.C., *Przyszłość kapitalizmu*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 1999.
- Zorska A., *Ku globalizacji? Przemiany w korporacjach transnarodowych i w gospodarce światowej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998.

THE DEVELOPMENT OF MACROECONOMY IN TERMS OF GLOBALISATION

Summary

A changeable research area of macroeconomy caused by a globalisation of the world economy is presented in the article. The author puts emphasis on stopping the disputes between the representatives of macroeconomy and searching for what they have in common. The following fields of agreement are indicated:

1. Approach of the real product to potentially maximum GDP.
2. Full employment.
3. Stabilization of the general level of prices.
4. Balanced development.

Prof. dr hab. Marian Noga – prof. zw., kierownik Katedry Makroekonomii Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.